

ZAVOD ZA KULTURO IN IZOBRAŽEVANJE TRŽIČ

SVETLOBA JE ZNANJE

JERNEJ in MATEJ KOSMAČ

mojstra domače obrti

31. avgust 1995 - 25. september 1995

Vas in Vaše prijatelje
vabimo
na otvoritev razstave

SVETLOBA JE ZNANJE

v četrtek, 31. avgusta 1995, ob 17. uri
v KURNIKOVI HIŠI..

Predstavili vam bomo
luči na steklene krogle.

O pomenu razstave bo spregovoril
prof. Janez Šter.

Razstavo bo odprl tržiški župan
gospod Pavel Rupar.

Razstava bo odprta vsak dan od 16. do 18. ure, ob sobotah in
nedeljah pa tudi od 9. do 12. ure.

SVETLOBA JE ZNANJE

Nekdanji rokodelski spretnosti in kvaliteti izdelkov je botrovala ročna in temeljita, natančna izdelava. Ni bila vklenjena v spone naglice. Čas je bila tedaj še vrednota, s katero je bilo moč razsipati.

Ko je začel rokodelec svoje usluge ponujati po širšem tržišču, kot je domača poraba, se je hote ali nehote prilagodil novemu tempu dela. Zaradi ekstenzivne izrabe delovnega časa pa je bil prisiljen, da je nekdanji delavnik pomikal čez meje sončnega vzhoda in zahoda. Delati je bilo treba tudi v noč.

Delovni pogoji so bili še skromni. Sam prostor, kjer je bila delavnica, je bil v bistvu prilagojen bivalni prostor (npr. tržiška berštat). Tudi sicer, ne samo ob mračnem, zimskem ali deževnem času, so bile delavnice deležne le pičle dnevne svetlobe. Okna so bila majhna in zasilno zastekljena. Potrebna luč je prihajala kot plamen s trsk, oljenk, lojenih sveč, šele dosti kasneje s petrolejk.

Svetila, ki smo jih omenili, dajejo negotovo in šibko razsvetljavo za sicer zahtevno in natančno rokodelsko spretnost. Pomagali so si tako, da so svetlobo lovili v sistem steklenih krogel, napolnjenih z vodo. Le-te so kot zbiralne leče oddajale umirjeno in stalno svetlobo., ki jo je bilo moč z jermeni dvigati ali spustiti. Usmerjali so jo točno na delovno površino. Zaradi različnih tehničnih prijemov posameznih rokodelskih opravil so bile tudi namestitve krogel in svetil različne.

Prvo aplikacijo tega svetila sta mojstra domače obrti Jernej in Matej Kosmač našla v tržiški berštati. Pozabi sta otela to zanimivo drobno tehnično ostalino in jo prenesla v živo repliko. Nista ostala le pri tem. Iskanje korenin obrtne in trške preteklosti ju je pripeljalo tudi do podobne sitarske, krojaške, čipkarske, nogavičarske, kovaške in tkalske luči.

Povsod tam, kjer je delovni proces v zaprtih prostorih terjal nadvse natančno, solidno in estetsko izdelavo, je bilo moč najti tako ali drugačno izvedbo prenosa svetlobe s svetila na stekleno kroglo.

Prav v dneh, ko vse živo prihaja v Trzič, "kjer se zdelujeta kosa in mešič" zadeva razstava o svetlobi in znanju v samo bistvo dogajanja.

Oživiljen je del žlahtne preteklosti in v živo potegnjena vez z njo...

prof. Janez Šter

JERNEJ KOSMAČ, rojen 29. 8. 1939 v Trziču,
mojster domače obrti.

Izbrušeno oko za estetiko in izostren posluš za obrtno preteklost domačega kraja sta ga že od nekdaj naravnavala na spoznavanje različnih oblik in vidikov spremljanja kulturne dediščine. Rezultat tega se je pokazal pred osmimi leti, ko se je odločil za izdelovanje natančnih kopij izvornikov domačih obrtnih izdelkov, ki jih je v teku let zasledil v muzejskih depojih ali v vitrinah številnih privatnih zbiralcev. Led je bil prebit z unikatnimi izdelki, posnetki čevljarске svetilke, "luči na gavge", znane trziškim "šuštarjem" z njihovih popotovanj po svetu. V njegovi delavnici poleg že omenjenih luči nastajajo še lesene pisave za okraševanje sirov (trniči), raznovrstne oblike jedilnega pribora iz lesa, žličniki, solnice, rezljani oselniki, preslice za predivo, kropivčki, lesene šatulje, ključavnice, raglje in lesene pastirske sončne ure...

Razstave:

- Razstava domače in umetne obrti Slovenj Gradec, 1986, 1988, 1990, 1992 in 1994
- Natečaj in razstava spominkov Gorenjske turistične zveze, 1987 in 1989
- Kulturna dediščina v Galeriji Slovenijales, Ljubljana 1989
- Razstava "Iz domačih korenin" v KURNIKOVI HIŠI, Trzič, 1991
- Razstava domače in umetne obrti "Popotnik postoj, tudi to je Slovenija" v ANKELETOVI HIŠI, Trzič, 1991
- Razstava "Iz domačih korenin" v Dolenjskem muzeju, Novo mesto, 1991/92
- Razstava "V les ujeta preteklost", Vodnikova galerija, Ljubljana, 1992
- Razstava mojstrov domače obrti, Filipov dvorec, Ljubljana 1992
- Razstava "Iz domačih korenin", Sele na Koroškem, 1993
- Razstava "Iz domačih korenin", Celovec, 1993
- Razstava "Iz domačih korenin", Šmihel na Koroškem, 1993
- Razstava "Podobe Kamnika v delih likovnih umetnikov", Kamnik, 1993
- Razstava "Oživljena podoba starih časov", Galerija A banka, Trzič, 1993/94
- Razstava "Oživljena podoba starih časov", Galerija 310, Učni center SV, Kranj 1994
- I. razstava domače in umetne obrti - Cankarjev dom, Ljubljana, 1994
- Razstava panjskih končnic Janeza Slaparja iz Loma in nabožnih predmetov Jerneja in Mateja Kosmača iz Trziča, Dvorana Sv. Jožefa, 1994
- Razstava družinskih jaslic, Magistrat, Ljubljana, december 1994
- Razstava "Iz domačih korenin", Liznjekova hiša, Kranjska gora 1995

Priznanja:

- Znak kakovosti za izdelke in naziv mojstra domače obrti na razstavi v Slovenj Gradcu 1988, 1990 in 1992
- Natečaj Gorenjske turistične zveze 1987, 1989 - III. mesto za izviren gorenjski turistični spominek

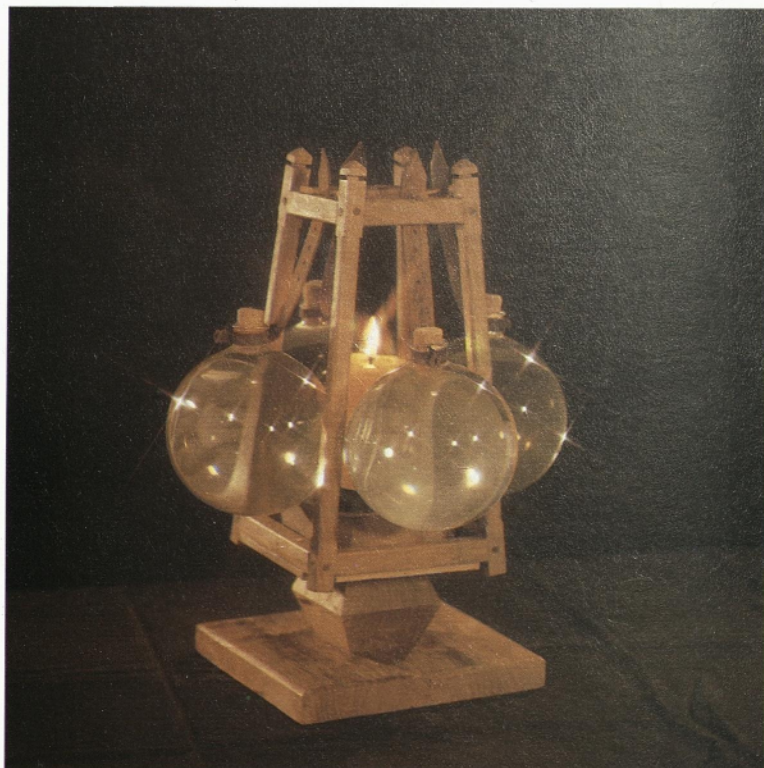
- KURNIKOVA PLAKETA - Najvišje občinsko kulturno priznanje, Tržič, 1993
- Slovensko priznanje 1994 za embalažo, SLOVENSKA DOMACIJA
- Priznanje - razstava družinskih jaslic, Ljubljana, 1994

MATEJ KOSMAČ, roj. 1.10.1967 v Kranju,
mojster domače obrti.

Njegovo zanimanje za izdelke kopij domačih izvornikov je bilo spčetka vezano na opazovanje očetovega dela, kasneje se mu je pridružil tudi sam in razširil izbor iz bogate etnološke dediščine, ki kažejo preprostost in povezanost slovenskega človeka z naravo.

Razstave:

- Razstava domače in umetne obrti v Slovenj Gradcu 1990, 1992 in 1994
- Razstava "Iz domačih korenin" v KURNIKOVI HIŠI, Tržič, 1991
- Razstava domače in umetne obrti "Popotnik postoj, tudi to je Slovenija" v ANKELETOVI HIŠI, Tržič, 1991

- Razstava "Iz domačih korenin" v Dolenjskem muzeju, Novo mesto 1991/92
- Razstava "V les ujeta preteklost", Vodnikova galerija, Ljubljana 1992

- Razstava mojstrov domače obrti, Filipov dvorec, Ljubljana, 1992
- Razstava "Iz domačih korenin", Sele na Koroškem, 1993
- Razstava "Iz domačih korenin", Celovec, 1993
- Razstava "Iz domačih korenin", Šmihel na Koroškem, 1993
- Razstava "Podobe Kamnika v delih likovnih umetnikov", Kamnik, 1993
- Razstava "Oživljena podoba starih časov", Galerija A banka, Tržič, 1993/94
- Razstava "Oživljena podoba starih časov", Galerija 310, Učni center SV, Kranj, 1994
- I. razstava domače in umetne obrti - Cankarjev dom, Ljubljana, 1994
- Razstava panjskih končnic Janeza Šlapanja iz Loma in nabožnih predmetov Jerneja in Mateja Kosmača iz Tržiča, Dvorana Sv. Jožefa, 1994
- Razstava družinskih jaslic, Magistrat, Ljubljana, december 1994
- Razstava "Iz domačih korenin", Liznjekova hiša, Kranjska gora 1995

Priznanja:

- Znak kakovosti za izdelke in naziv mojstra domače obrti, Alpe-Jadran, 1990, 1992 in 1994
- KURNIKOVA PLAKETA, Najvišje občinsko kulturno priznanje, Tržič, 1993
- Slovensko priznanje 1994 za embalažo - SLOVENSKA DOMAČIJA
- III nagrada za "Turistični spominek - VID IN TAJA", Turistična zveza Slovenije, Ljubljana, 14. oktober 1994
- Priznanje - razstava družinskih jaslic, Ljubljana, 1994

Naslov:

Jernej in Matej Kosmač

Pod Sijo 7

64290 Tržič

Telefon: 064 50 822